

Batı'yı Aydınlatan Doğu, Ali İhsan Yitik

(İstanbul: Okur Akademi, 2018), 427 sayfa, ISBN: 9786058179967

Şeyma KESKİN | 0000-0003-3549-3696

Lisans Mezunu | Yazar | seymakeskin_99@outlook.com

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi | ROR: 0468j1635

İlahiyat | Rize, Türkiye

Öz

Ali İhsan Yitik'in *Batı'yı Aydınlatan Doğu* adlı eseri çeşitli çeviri ve telif makalelerin bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur. Kitapta üç ana başlık altında toplanmış on iki makale bulunmaktadır. "Farklı kalemlerden Hinduizm" adlı ilk bölümde yazar; Bîrûnî, Dârâ Şükûh ve Mahatma Gandhi olmak üzere üç farklı yazarın Hinduizm hakkında kaleme aldıklarını konu edinen üç farklı makaleye ve Hinduizm'de misyonerliği konu edinen çeviri bir makaleye yer vermektedir. "Vedalar, İnek ve Kadın" adını taşıyan ikinci bölüm Hinduizm ekseninde sürdürülen güncel tartışmaları konu edilmektedir. Hinduizm'de kutsal kabul edilen Vedalar, inek tapımının yanı sıra bu din ekseninde kadının yeri ve İslam'daki yeniden dirilme ile karma-tenâsüh öğretisini konu edilmektedir. Kitapla aynı adı taşıyan son bölümde ise Yitik, bir makale üzerinden Hint düşüncesinin tanıtımını yaptıktan sonra Hint kültürünün Batı medeniyetine olan etkisini konu edinen üç farklı makaleyi bölüme dahil etmektedir. Hint dinleri üzerinde yürütmüş olduğu çalışmalarla Dinler Tarihi alanında adından söz ettiren Ali İhsan Yitik, Hint dini ve düşüncesini okura tanıtmayı amaçladığı bu eserinde bizleri Hint kültürü hakkında kapsamlı bir şekilde bilgilendiriyor. Bu doğrultuda Hint dini, inanç ibadet ve düşüncesi ve bunların günümüze olan yansımaları hakkında bizi aydınlatan yazar Hint kültürünün günümüze olan etkisini de gözler önüne sermektedir. Bu bağlamda *Batı'yı Aydınlatan Doğu* adlı eser Hint kültürü hakkında önemli bir başvuru kaynağı niteliğindedir.

Anahtar Kelimeler

Dinler Tarihi, Hint Dinleri, Hinduizm, Batı, Karma-tenasüh

Atıf Bilgisi

Keskin, Şeyma. "Batı'yı Aydınlatan Doğu". *Rize İlahiyat Dergisi* 23 (Nisan 2023), 235-239.

<https://doi.org/10.32950/rid.1248593>

Yayın Bilgileri

Türü	Kitap Değerlendirmesi		
Süreç Bilgileri	Geliş Tarihi: 07.02.2023	Kabul Tarihi: 03.04.2023	Yayın Tarihi: 20.04.2023
Değerlendirme	İki Dış Hakem / Çift Taraflı Köreleme		
Etik Beyan	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.		
Benzerlik Taraması	Yapıldı – iThenticate		
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.		
Etik Bildirim	ilahiyyatdergi@erdogan.edu.tr		
Finansman	Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.		
Telif Hakkı & Lisans	Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.		

Dizinlenme Bilgisi

East Illuminating the West, by Ali İhsan Yitik

(İstanbul: Okur Akademi, 2018), 427 pages, ISBN: 9786058179967

Şeyma KESKİN | 0000-0003-3549-3696

Graduate Degree | Author | seymakeskin_99@outlook.com

Recep Tayyip Erdogan University | ROR: 0468j1635

Theology | Rize, Türkiye

Abstract

Ali İhsan Yitik's book titled *Batı'yı Aydınlatan Doğu* was created by bringing together various translated and copyrighted articles. The book includes twelve articles gathered under three main headings. In the first chapter called "Hinduism from Different Pens" there are three different articles on Hinduism written by three different authors, namely Biruni, Dara Şukuh and Mahatma Gandhi and a translated article on missionary work in Hinduism. The second chapter, titled "Vedas, Cow and Woman", deals with the current debates on Hinduism. In addition to cow worship, the Vedas, which are considered sacred in Hinduism, are about the position of women in this religion, the resurrection in Islam and the doctrine of karma-reincarnation. In the last chapter with the same name as the book, Yitik, after introducing Indian thought through an article, inserts in the chapter three different articles on the impact of Indian culture on Western civilization. Ali İhsan Yitik, who has made a name for himself in the field of History of Religions with his studies on Indian religions, informs us comprehensively about Indian culture in this work that aims to introduce Indian religion and thought to the reader. In this direction, the author, who enlightens us about Indian religion, belief, worship and thought and their reflections on our day, also reveals the impact of Indian culture on our day. In this context, the book called *Batı'yı Aydınlatan Doğu* is an important reference source about Indian culture.

Keywords

History of Religions, Indian Religions, Hinduism, West, Karma- reincarnation

Citation

Keskin, Şeyma. "East Illuminating the West". *Rize Theology Journal* 23 (April 2023), 235-239.

<https://doi.org/10.32950/rid.1248593>

Publication Information

Type	Book Reviews		
Process Information	Date of Submission: 07.02.2023	Date of Acceptance: 03.04.2023	Date of Publication: 20.04.2023
Peer-Review	Double anonymized - Two External		
Ethical Statement	It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.		
Plagiarism Checks	Yes - iThenticate		
Conflicts of Interest	The author(s) has no conflict of interest to declare.		
Complaints	ilahiyatdergi@erdogan.edu.tr		
Grant Support	The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.		
Copyright & License	Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0.		

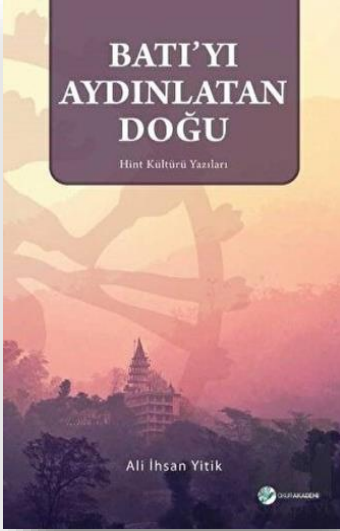

Abstracting and Indexes

Ali İhsan Yitik, Batı'yı Aydınlatan Doğu (İstanbul: Okur Akademi, 2018)

427 sayfa, ISBN: 978-605-81799-6-7

Son yıllarda ülkemizde Hint dinleri konusundaki araştırmaların artan bir hızla devam ettiği görülmektedir. Bu bağlamda Korhan Kaya gibi ilahiyat alanı dışından akademisyenlerin yanı sıra Ali İhsan Yitik, Hammet Arslan ve Cemil Kutlutürk gibi dinler tarihçileri tarafından kaleme alınan kitaplar ve makaleler, sunulan uluslararası ve ulusal bildiriler zikredilebileceği gibi hem bu isimler hem de diğer bazı dinler tarihçilerinin danışmanlığında hazırlanan lisansüstü tezlerden de söz edilebilir. Söz konusu isimler arasında Ali İhsan Yitik, ilahiyat camiası içerisinde Hint dinlerine yönelik çalışmalar noktasında öncü isim olarak nitelendirilebilir. Bir başka ifadeyle Hint dinleri denildiğinde dinler tarihi akademisyenleri içerisinde ilk akla gelen isimdir. Hint Kökenli Dinlerde (Hinduizm, Budizm, Caynizm, Sihizm) Karma İnancı, Tenasüh İnancıyla İlişkisi (1992), Hint Dinleri (2005), Doğu Dinleri (2018) ve tanıtımını yaptığımız Batı'yı Aydınlatan Doğu (2018) gibi kitaplar, Yitik'in çalışmalarından sadece birkaçıdır.

Batı'yı Aydınlatan Doğu adlı kitap, üç ana bölümden ibaret olup toplamda on iki makalenin bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur. Bu makalelerin bir kısmı telif bir kısmı çeviridir. Hint kültürünü çeşitli yönleriyle aydınlatan yazılarla karşılaştığımız kitapta eserin kaleme alınmış amacını Yitik, şu şekilde ifade etmektedir: "Tercüme ve telif makalelerden oluşan bu kitabın temel gayesi, Hint dinsel yaşamını ve düşüncesini farklı

boyutlarıyla Türk okuyucusuna tanıtmaktır. Bu sayede iki toplum ve kültür arasındaki köklü ilişkilerin daha iyi anlaşılabilmesi ve ortak gelecek inşa etme konusundaki çabaların başarı şanslarının artacağı düşünülmektedir." (s. 8)

Kitabın "Farklı Kalemlerden Hinduizm" adlı ilk bölümünde farklı bakış açıları üzerinden Hinduizm'e ışık tutmaya çalışan Yitik, burada Bîrûnî, Dârâ Şükûh ve Mahatma Gandhi'nin Hinduizm hakkında kaleme aldığı yazılara yer vermiş, ayrıca Hinduizm'de misyonerliği inceleyen çeviri bir makaleyi de bölüme ilave etmiştir.

Yazarın birinci bölümde ele aldığı müelliflerin ilki Bîrûnî'dir. Bu başlıkta Biruni'nin Tahkîku mâ li'l-Hind adlı eseri üzerine kısa bir değerlendirmede bulunan Yitik, öncelikle müellifin eserini ne tür kaygılarla ele aldığına değinmekte ve tarafsızlığı terk eden ulemaya yönelik serzenişlerine yer vermektedir. Bunun yanında Bîrûnî'nin Hintliler üzerinde araştırma yaparken karşılaştığını söylediği güçlükleri özetlemektedir.

Yitik, bu bölümde değerlendirmiş olduğu Tahkîku mâ li'l-Hind adlı eserin Hindu inanç ve uygulamalarına ilişkin bölümlerine kısmen çeviri olarak kısmen de kısaltarak yer vermiştir. Yazar burada Bîrûnî'nin kendisiyle Hindu inançlarını açıklamış olduğu teoriye değinir. Bu teoriye göre her dinde aydınların ve sıradan halkın inancı birbirinden ayrılmaktadır. Aydınlar din anlayışında akla öncelik tanırken sıradan halk duyularla algılananlara ve ayrıntılara odaklanır. Hint dininde de buna benzer bir durum söz konusudur. Hindu alimler nazarında Tanrı bir iken avam bu konuda farklı görüşler ileri sürmektedir. Bu bağlamda ortaya çıkan bir diğer durum da halkın alimlerin aksine dini anlamda daha somut tasvirlerle ihtiyaç duyuyor olması ve bu nedenle de geçmişte yaşayan kanun koyucuları hatırlamak maksadıyla putlar yapmalarıdır. Zamanla halk arasında putlara duyulan saygı, putperestliğe benzetilmiştir. Yitik bu başlıkta yapmış olduğu açıklamalarla hem Hint dini hakkında detaylı bilgiler ortaya koymuş hem de 11. yüzyılda yaşamış Müslüman bir bilim adamının Hinduizm'e bakışını gözler önüne sermiştir.

İlk bölümde incelenen isimlerden ikincisi Dârâ Şükûh'dur. Bu başlıkta Dârâ Şükûh'un hayatı ve düşüncelerine yer veren Yitik, Dârâ Şükûh'un Mecma'u'l-bahreyn adlı eserinden de çeviriler yapmıştır. Yazar, Dârâ Şükûh üzerinde inceleme yaparken onun uzlaşmacı karakterine vurgu yapmış, almış olduğu eğitim ve içinde bulunduğu dönemin üzerindeki etkisine işaret etmiştir.

Dârâ Şükûh, ilahi hikmetten bir parçayı içerisinde barındırması bakımından Hint dini ile İslam dini arasında benzerlikler bulunduğunu ileri sürmektedir. Bu iki din arasındaki farklılıkların yalnızca kavli boyutta olduğunu söylemekte ve hakikatin tek bir grubun tekelinde bulunamayacağını iddia etmektedir. Bu düşünceler doğrultusunda Dârâ Şükûh eserinde Kur'an ayetlerini Upanişadlar üzerinden yorumlamış ve aralarındaki benzerliği ortaya koymaya çalışmıştır. Dârâ Şükûh'un fikirleri hakkında bu bilgilere ulaştığımız başlıkta Yitik'in Dârâ Şükûh'tan çevirilere yer vermiş olması bizlere Hint ve İslam metafiziğinin bir karşılaştırmasını sunmuştur.

Yitik kitabın birinci bölümünde, zikrettiğimiz Müslüman düşünürlerin yanı sıra Hindu bir siyasetçi olan Mahatma Gandhi'nin Hinduizm hakkındaki görüşlerini aktardığı bir makalesine de çeviri olarak yer vermiştir.

İlk bölüme dahil edilen makalelerin sonuncusu ise Hinduizm'in misyoner bir karaktere sahip olduğu yönündeki tartışmaları içermektedir. Bu makalenin iddiası Hinduizm'de halihazırda bir misyonerlik anlayışının bulunduğu ve bu anlayışa Hindu dininin meşhur kanun kitabı Manusmrti'nin kaynaklık ettiği yönündedir. Makalenin müellifi olan Arvind Sharma'ya göre Manusmrti'de karşılaştığımız bu yaklaşım İslam'ın ihtida anlayışına benzemektedir. İslam'a göre Allah'ın vahiy göndermediği bir topluluk bulunmamaktadır. Ancak bazı topluluklar zamanla hakikatten uzaklaşmıştır. Hinduizm'e göre ise başlangıçta herkes Hindu dinine mensubiyetin göstergesi olarak varna sisteminin bir parçasıydı. Fakat zamanla bazı kimseler uygun davranışlarda bulunmaması sebebiyle bu toplumsal sınıfların dışına çıkmıştır. Hindu misyonerlik anlayışının bu şekilde sistem dışına çıkan kimselerin tekrardan varna sistemine dahil edilmesi gibi bir arka planı bulunmaktadır. Bu fikri zeminden hareketle tarihi süreç içerisinde belirgin bir zümre, kendine has uygulamalarıyla ortaya çıkarak Hinduizm'in misyonerlik faaliyetlerini yürütmüştür.

“Vedalar, İnek ve Kadın” başlıklı ikinci bölümde Yitik, Hinduizm'le özdeşleşmiş temel bazı unsurları içeren dört farklı makaleye yer vermiştir. Bu bölümde yer alan “Vedalar ve Kaynağı Üzerinde Tartışmalar” adlı makalenin müellifleri arasında bulunan Yitik, diğer üç makaleyi farklı yazarlardan çevirerek bölüme dahil etmiştir.

“Vedalar ve Kaynağı Üzerinde Tartışmalar” başlıklı makale ikinci bölümün ilk makalesi olup Vedalar hakkında genel bir bilgilendirmeyi içermektedir. Hindu inancına göre tümüyle Brahman'dan sudur etmiş olan Vedalar bizzat tanrısallığın dışavurumudur. Bu sebeple tanrısız vasıflara sahip olan Vedaların yine tanrısız bir süreyi ifade eden her kalpanın başlangıcında ortaya çıktığı ve sonunda kayb olduğu düşünülür. Rişi adı verilen Hindu bilgelere ilham edildiğine inanılan Vedalar uzunca bir süre sözlü olarak aktarılmış, MÖ. 1500-1000 yılları arasında ise yazıya geçirilmiştir. Tarihi süreç içerisinde hiçbir dönemde bilginler Vedaların kaynağı noktasında bir uzlaşıya varamamıştır. Vedalar hakkında bunlar gibi pek çok bilgiye ulaştığımız makale Vedaların içeriği, bölümleri hakkında detaylı açıklamaları, kaynağı ve otoritesi üzerinden yürütülen tartışmaları da ihtiva etmektedir.

Hinduizm'in inanç sistemi söz konusu olduğunda karma-tenasüh öğretisinin merkezi bir konuma sahip olduğu bilinmektedir. Günümüzde bu inancın İslam ahiret inancında bir karşılığının bulunup bulunmadığı tartışma konusudur. Bu doğrultuda Yitik, “İslam Dini ve Karma-Tenasüh Öğretisi” başlıklı çeviri bir makaleyi kitabına almıştır. Karma-tenasüh öğretisinin İslam ahiret anlayışı içerisinde karşılık bulamayacağını ileri süren makale yazarı öncelikle Hinduizm'deki tenasüh anlayışına açıklık getirerek konuya eğilmektedir. Ardından İslam'ın temel inanç esaslarından biri olan ahirete iman ile tenasüh arasında bir bağ kuranların delillerini inceleyen müellif bu iki anlayış arasındaki benzerlik ve farklılıklara dikkat çekmektedir. Aralarındaki benzerliğin ölümden sonra dirilişin varlığı ve ölümden sonraki hayatın dünyadaki amellere göre belirleneceği hususlarında olduğunu ifade eden yazar, temel farklılığın ise Hinduizm'deki yeniden dirilme hadisesinde Tanrı'nın pasif bir rol oynaması olduğunu belirtir ve bu düşüncenin İslam inancında yer edinemeyeceğini ileri sürer. (s. 173-181)

Bu bölümde yer verilen diğer bir çeviri makale “Hint İnek Tapımının Bugünkü Durumu” adını taşımaktadır. Makalede Hint kültüründeki inek tapımının niteliği ve kapsamı hakkında kısa bir bilgilendirmede bulunan yazar ardından bu anlayışın günümüzde insanlar tarafından nasıl karşılandığı ve ne tür uygulamalara kaynaklık ettiği konusuna açıklık getirir. Günümüzde inek tapımından kaynaklanan mevcut durumun siyasi, ekonomik çıktılara değindiği gibi bunun ineklerin yaşam koşullarına yansımaları da ele alarak değerlendirmelerde bulunur.

Hint dininde çağdaş tartışmaların odağındaki bir diğer konu da kadının değişmekte olan rolüdür. Aynı şekilde bugün Hint toplumunda kadının karşılaştığı olumsuzlukların dini kaynağının bulunduğu düşüncesi de tartışılan konulardan biridir. Bu bölümde ele alınan son makale ilgili konuya eğilmekte olup bir kitap bölümünden çevrilmiştir. Oldukça hacimli olan ve “Hinduizm'de Kadın” adını taşıyan bu son makalenin müellifi, Hindu kadınların geleneksel rolleri ve bu rollerin tarihsel gelişimini ortaya koyduğu gibi Hint kültüründeki tanrıça tapımı, tanrıça tapımının kadın algısına olan etkisi, kadınların zühd hareketindeki yeri ve ibadetler noktasında üstlendikleri görevlere değinmiştir. Bu başlıkta yer verilen diğer hususlar ise çağdaş dönemde Batı'da yankı uyandıran Hindu manevi gelişim yöntemlerinin Batılı kadınlar için ortaya çıkardığı olumsuz etkiler ve günümüzde Hindu kadınlarının toplumda üstlendiği rollerdir.

Kitapla aynı adı paylaşan son bölümde Hint düşüncesini ve bu düşüncenin Batı medeniyetine olan etkisini konu edinen dört makale bulunmaktadır. Makalelerin dördü de Radhakrishnan'a ait olup, tanıtımını yapmış olduğumuz eserde bunlara çeviri olarak yer verilmiştir. Makalelerin ilki Hint düşüncesini tanıtmakla yetinirken ikincisi Hint düşüncesinin Antik Yunan'a olan etkisini konu edinir. Diğer iki makale ise Hint düşüncesinin Hristiyanlık üzerindeki etkisini farklı yönleriyle açıklamaya çalışmaktadır.

“Hint Düşüncesine Genel Bakış” ismini taşıyan ilk makalede yazar, Hint düşüncesinin genel karakterini maddeler halinde sunmuştur. Müellife göre dört döneme ayrılarak incelenebilecek olan Hint düşüncesi, tarih ve kişi yönünden belirsizliklerle

doludur. Bu sebeple detaylı bir takibi yapılamamaktadır. Ancak bir bakıma belirgin bir karaktere de sahiptir. (s. 259) Hint düşüncesinde manevi olana verilen önem; felsefe, din ve hayatın iç içe oluşu gibi özellikler bu doğrultuda makalede zikredilmektedir.

“Hindistan ve Antik Yunan” başlıklı ikinci makalede Radhakrishnan, Doğu'nun Batı'ya olan etkisini Antik Çağ özelinde ortaya koymaya çalışmıştır. Hint medeniyetinin kökeni ve diğer medeniyetlerle olan ortak geçmişi hakkında kısa bir bilgilendirmede bulunan yazar, makalede Hint, İran, Eski Yunan, Roma, Kelt, Germen ve Slav gelenekleri arasında yakınlıkların bulunduğunu iddia etmektedir. Bu iddiasını ise Hint ve Antik Yunan geleneklerine ait tarihsel süreçler, şahsiyetler ve olgular üzerinden temellendirmeye çalışmaktadır.

Bu bölümde yer verilen üçüncü makalede yazar bir önceki makaledeki tavrını daha yakın bir dönemi merkeze alarak devam ettirmiştir. Bu bağlamda Büyük İskender'in Doğu seferleri ile Hristiyanlığın doğuş dönemini kapsayan tarihsel süreci mercek altına almıştır. Müellife göre bu zaman aralığı Hint kültürünün Antik Yunan üzerindeki etkisini farklı bir boyuta taşımıştır. Bu makalede ileri sürülen tezlerden biri de Gnostisizm'in Yunan ve Hindu geleneklerinin bir araya getirilme motivasyonuyla ortaya çıkmış olmasıdır.

“Hindistan-Hristiyan Kitabı ve Teolojisi” başlıklı son makalede müellif, Pavlus ve Yuhanna'nın yanı sıra Apolojistler, Klement, Origen ve Aziz Augustine gibi isimler üzerinden benzer bir okuma gerçekleştirir. Yapmış olduğu değerlendirmeleri içinde bulunduğumuz döneme ulaştıran makale yazarı, makalenin devamında Modern düşünürlerin Hint edebiyatına ve düşüncesine duyduğu ilgiye de değinmektedir. Bugün bile Doğu'nun maneviyatı ve yaşam tarzının Batılıların dikkatini çekmekte ve onları hala etkilemekte olduğunu gözler önüne sermektedir.

Batı'yı Aydınlatan Doğu, okurlarına yalnızca Hint kültürü hakkında bilgiler sunmamakta aynı zamanda bu kültüre dair daha önce kaleme alınan bazı eser ve yaklaşımları incelemekte, alanda tartışmaya açılan hususların neler olduğunu göstermektedir. Bu yönüyle eser Hint dinleri ve kültürüne ilgi duyan okur ve araştırmacılar için önemli başucu kaynaklardan biri olarak nitelendirilebilir.

